

OD REDAKCJI

W niniejszym numerze czasopisma „Zarządzanie Publiczne. Zeszyty Naukowe Instytutu Spraw Publicznych UJ” pierwsze trzy artykuły dotyczą innowacyjnego podejścia do rozwoju miast i ich struktur w naszym kraju nawiązującego do idei Slow City. Publikacje dotyczące problematyki małych miast są ważnym głosem w dyskusji dotyczącej rozwoju miast w naszym kraju w kontekście uregulowań Unii Europejskiej.

Artykuł Patrycji Szarek-Iwaniuk dotyczy rozwoju unikalnej w skali Polski sieci małych miast, które są częścią Międzynarodowego Stowarzyszenia Miast Cittaslow. Celem tych miast, inaczej nazywanych Miastami Dobrego Życia, jest szeroko rozumiana poprawa jakości życia mieszkańców, w tym rozwój gospodarczy, dbałość o środowisko i dziedzictwo kulturowe, promocja produktów regionalnych, rzemiosła oraz tradycji i zwyczajów. Autorka podkreśla rolę małych miast jako ośrodków usługowych oraz miejsc koncentracji aktywności gospodarczej o zasięgu przede wszystkim lokalnym. Celem badań autorki jest klasyfikacja 28 miast Cittaslow zlokalizowanych w województwach warmińsko-mazurskim, opolskim, lubelskim, łódzkim, śląskim, pomorskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim pod względem poziomu rozwoju oraz wskazanie ich barier i potencjałów rozwojowych. W badaniach prowadzonych z wykorzystaniem metody matematyczno-statystycznej oraz taksonomicznej uwzględniono 29 wskaźników, w tym demograficznych, społeczno-gospodarczych i przestrzenno-funkcjonalnych. Rezultatem badań jest wyróżnienie przez autorkę 8 grup typologicznych miast Cittaslow; cechują się one znacznym zróżnicowaniem pod względem poziomu rozwoju oraz istniejących potencjałów i barier rozwojowych. Rozmieszczenie grup typologicznych miast Cittaslow w Polsce ilustrują mapy. Autorka wśród głównych barier rozwojowych większości omawianych miast wymienia: położenie fizyczno-geograficzne, niekorzystną sytuację demograficzną, niski poziom aktywności zawodowej ludności, a także słabą dostępność komunikacyjną. Z kolei istotną rolę w kształtowaniu potencjałów rozwojowych odgrywa pozycja miasta w hierarchii sieci osadniczej oraz zasięg i stopień oddziaływania jednostki osadniczej na otoczenie. Autorka podkreśla również szanse rozwojowe omawianych miast wynikające z przynależności do sieci miast Cittaslow, podejmowanych przez nie wspólnych działań promocyjnych, edukacyjnych, rewitalizacyjnych, kulturowych, turystycznych, związanych z zarządzaniem miasta.

Gabriela Rembarz przedstawia autorską koncepcję metropolitalnego slow-przedmieścia, jako interpretacji modelu rozwoju miast dobrej jakości życia sieci Cittaslow w uwarunkowaniach tzw. *międzymiasta* (*Zwischenstadt*). Slow-przedmieście, uznawane za nową formę krajobrazu zurbanizowanego, jest traktowane

jako model strategii rozwoju dzielnicy kreującej w metropolii warunki realizacji nowoczesnego stylu życia w powolności (*slow life*). Autorka odwołuje się do nurtów współczesnej urbanistyki, łączącej wiejskie i miejskie elementy programowe zorientowane na poprawę jakości życia na obrzeżach metropolii. To nowe narzędzie urbanistyczne (format postrzegania potencjałów rozwojowych), podobnie jak model *agri-hood*, wpisuje się w podejście *agrarian and agriculture urbanism*. W artykule omawiane są wymienione pojęcia w odniesieniu do ich autorów i modeli. Autorka przedstawia opis trzech przypadków obrzeżnych dzielnic *międzymiasta*: Starej Oliwy, Oruni oraz Nowego Portu, które zostały włączone do Gdańska, jako niezależne struktury, w latach 1926, 1933, 1987. Mają one strukturę małych miast, pozwalającą na próbę odniesień do idei *Slow City*. Jedną z głównych osi analiz i badań przestrzennego rozwoju omawianych *slow-przedmieść* jest pytanie autorki o budowanie ich strategii rozwojowych w interakcji *SLOW* i *SMART*. Zachowane w miejskiej peryferii pozostałości tradycyjnych przedmieść i układów ruralistycznych stanowią potencjał stworzenia metropolitalnych enklaw wysokiej jakości życia zgodnie z ideą *miast Cittaslow*, a innowacje organizacyjno-techniczne umożliwiają ich harmonijne współistnienie w mieście rozumianym jako zurbanizowany krajobraz.

Wspólny artykuł Agnieszki Jaszczak, Kataríny Kristiánovej i Alžbety Sopirovej porusza problematykę rewitalizacji przestrzeni publicznej w małych miastach sieci *Cittaslow* w Polsce oraz w miastach w regionach Koszyc, Preszowa i Nitry na Słowacji. Głównym celem badań było porównanie przebiegu procesów rewitalizacji w obu krajach i określenie ich znaczenia dla odnowy miast o historycznym i przyrodniczym dziedzictwie. Istotą podjętych badań stanowiło powiązanie rewitalizacji z koniecznymi zmianami w przestrzeni publicznej w kontekście przemian społecznych i kulturowych oraz przestrzennych. Autorki omawiają w artykule kwestie małego miasta i jego roli w rozwoju lokalnym, przestrzeni publicznej i jej społecznego znaczenia, a w szczególności integracyjnej roli mieszkańców, podjęły także temat rewitalizacji w kontekście historycznym i prawnym oraz jej miejsca w strategiach rozwoju miast. Porównanie sposobu rewitalizacji w obu państwach ukazało istotną różnicę. W przypadku 14 polskich miast *Cittaslow* w województwie warmińsko-mazurskim rewitalizacja ma charakter sieciowy i wiąże się ze zintegrowanymi programami. Oparty na ujednoczonej diagnozie społeczno-ekonomicznej, wspólny ponadlokalny program rewitalizacji tych miast finansowany jest z funduszy unijnych EFRR, EFS oraz własnych. Rewitalizacje podejmowane w miastach na Słowacji mają natomiast charakter indywidualny. Małe miasta, aby zrealizować cele rewitalizacji, współpracują jednak ze sobą, czemu sprzyja wzrost aktywności mieszkańców i organizacji pozarządowych. Na Słowacji nie ma centralnego programu rewitalizacji, a procesy odnowy przestrzeni publicznej są realizowane według różnych schematów i podlegają regulacjom prawnym kilku ministerstw. Autorki we wnioskach podkreślają konieczność przeprowadzania procesów rewitalizacji zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, zwracając też uwagę na to, że przestrzeń publiczna ma unikalną wartość i powinna przyczyniać się do podniesienia jakości życia mieszkańców.

Aleksandra Chabiera, w artykule zatytułowanym *People – heritage – space: Heritage potential in the eyes of towns residents* porusza tematykę roli dziedzictwa w rozwoju miast. Badania stosunku Polaków do dziedzictwa pokazują, co sądzą oni o jego roli. Czy akceptują publiczne wydatki na dziedzictwo? Czy widzą w nim potencjał rozwoju? Około 45% mieszkańców małych miast uważa, że dziedzictwo może podnieść jakość życia. Prawie 69% rozumie jego ekonomiczny wymiar. Analiza odpowiedzi mieszkańców małych miast pokazuje obszary, w których warto koncentrować działania prorozwojowe.

Innym istotnym aspektem rozwoju miast jest rola terenów zieleni. Głównym celem dotyczącego tego tematu artykułu Karoliny Anielskiej jest analiza funkcji, jaką mogą pełnić tereny zieleni miejskiej w zarządzaniu rozwojem miasta. W artykule opisane zostały tereny zieleni miejskiej w Nowej Hucie, ich system oraz ich funkcje, co pozwoliło na diagnozę roli, jaką odgrywają obecnie oraz jaką mogą odgrywać potencjalnie. Dodatkowo, dzięki analizie aspektów dotyczących zieleni miejskiej w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, możliwe było zaprezentowanie, w jaki sposób planowanie przestrzenne jako jedno z narzędzi zarządzania rozwojem miejskim może wpływać na rolę terenów zieleni miejskiej.

Zeszyt zamyka artykuł Joanny Grzechnik, którego celem jest operacjonalizacja pojęcia ruchów miejskich przy uwzględnieniu specyfiki warunków w Polsce, czyli kraju o stosunkowo młodej i chwiejnej demokracji. Tekst stanowi głos w dyskusji nad kierunkami badań współczesnych ruchów społecznych, a także zwraca uwagę na silne zróżnicowanie polskich inicjatyw oddolnych funkcjonujących pod wspólnym szyldem „ruchy miejskie”.

Elżbieta Strzelecka